

9. 8. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Moderní rodina aneb osvojení registrovanými partnery

Rodina je: a) máma, táta a dítě; b) máma, druhá máma a dítě; c) táta, druhý táta a dítě; d) jenom máma a dítě; e) jenom táta a dítě; f) pojem, jehož obsah se proměňuje spolu s dobou. Ano, pohledy na to, co to vlastně je a jak by měla vypadat rodina, se různí. Její vymezení je proto lepší přenechat spíše sociologickým disciplínám. Stejně tak se však rozcházejí i názory na to, kdo by měl mít možnost osvojit si dítě a poskytnout mu rodinné zázemí. Kdo si tedy v českých právních luzích a hájích může legálně osvojit dítě a komu zákon toto právo nepřiznává?

Úvodem

Institut osvojení dítěte spočívá v přijetí cizího dítěte za vlastní, a to s cílem nahradit a napodobit přirozený poměr mezi biologickými rodiči a jejich dětmi, pokud ten není z určitého důvodu možný. Osvojení lze přitom rozdělit do tří kategorií[1]: společné, partnerské[2] a individuální. Pokud navíc uvážíme, že kromě manželství české platné právo uznává i svazek registrovaných partnerů, ve faktické rovině může nastat hned několik situací, jak by k osvojení (adopci) mohlo dojít. Ovšem ne ve všech těchto případech bude osvojení též právně možné, respektive dovolené.

Společným osvojením je osvojení dítěte oběma manžely, přičemž ani jeden z těchto manželů není rodičem osvojovaného dítěte. Tento způsob osvojení zákonodárce upřednostňuje s odkazem na zájem dítěte vyrůstat v úplné rodině ve standardním pojetí.[3] Společné osvojení registrovanými partnery však zákon neumožňuje.

Partnerským osvojením se rozumí osvojení biologického dítěte partnera (faktického) či manžela druhým z heterosexuálního páru. Partnerské osvojení biologického dítěte registrovaného partnera druhým registrovaným partnerem ale možné není (byť i zde se výkladová stanoviska rozcházejí)[4], nicméně o jeho zavedení usiluje poslanecká novela zákona č. [115/2006](#) Sb., o registrovaném partnerství (dále jen „ZRP“), jejíž první čtení bylo zahájeno dne 13. července 2016[5].

Individuální osvojení pak zahrnuje případy, kdy je dítě osvojováno pouze jedinou osobou, která se vůči němu ujímá rodičovské odpovědnosti. Takovou osobou přitom může být jen zletilá a svéprávná osoba, zaručuje-li svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které jí vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem (§ 799 odst. 1 OZ). Jako individuální osvojitel tak může cizí dítě osvojit jak osoba žijící mimo jakýkoli zákonem uznávaný partnerský vztah (singles), a to bez ohledu na její sexuální orientaci, tak i pouze jeden z manželského páru. Ode dne vyhlášení nálezu Ústavního soudu[6], kterým bylo zrušeno ustanovení § 13 odst. 2 ZRP smí nyní individuálně osvojit cizí dítě i jeden z registrovaných partnerů.

Právní úprava před zásahem Ústavního soudu

Právní úprava individuálního osvojení vychází zejména z ustanovení § 800 odst. 1 věty druhé OZ, které určuje, že ve výjimečných případech může dítě osvojit i „jiná osoba“ (než manželé nebo jeden z nich). Vyjma požadavků obsažených v § 799 OZ však tuto jinou osobu občanský zákoník dále přímo nijak necharakterizuje. Samotná úprava v občanském zákoníku tedy sice přímo nevyklučovala (a ani nyní nevyklučuje), aby se osvojitelem mohla stát též osoba žijící v registrovaném partnerství, nicméně z důvodové zprávy k ustanovení § 800 OZ vyplývá, že „jinou“ se rozumí osoba žijící mimo jakýkoli zákonem uznaný svazek. Nadto rovněž ustanovení § 3020 OZ určující, které části zákoníku o manželství a právech a povinnostech manželů platí obdobně též pro registrované partnery, vypouští část druhou, kde je upraven právě institut osvojení.

Přesto však přímý zákaz **individuálního osvojení registrovaným partnerem** obsahoval skutečně až rozhodnutím Ústavního soudu zrušený § 13 odst. 2 ZRP. Ten stanovil, že trvajícím registrovaným partnerstvím brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte. V praxi tak docházelo k rozporuplné situaci, kdy na jedné straně zákonodárce registrovanému partnerovi neumožňoval, aby si dítě osvojil, na druhou stranu mu však v § 13 odst. 3 ZRP ukládal povinnost pečovat o dítě druhého partnera. Kdyby tedy bylo jeho záměrem, aby děti vůbec nebyly vychovávány homosexuálními osobami, musel by zákonodárce zcela vyloučit možnost jejich osvojení jedincem, tedy jakoukoli „jinou osobou“.

Při posuzování ústavní konformity citovaného ustanovení Ústavní soud konstatoval, že základní právo na osvojení dítěte neexistuje, a to na ústavní úrovni ani na úrovni mezinárodních závazků České republiky. Není přitom dáno ani základní právo na uzavření registrovaného partnerství mezi osobami stejného pohlaví. Úprava vztahů mezi stejnopohlavními partnery je tak spíše věcí politického rozhodnutí zákonodárce, který zde má značnou volnost, jak a zda vůbec tyto vztahy bude regulovat. Dané ustanovení ale bylo dle názoru Ústavního soudu v rozporu s čl. 1 větou první a čl. 10 odst. 1 Listiny, které garantují svobodu a rovnost v důstojnosti a právech a právo každého na zachování jeho lidské důstojnosti.

Napadený § 13 odst. 2 ZRP tak osoby žijící v registrovaném partnerství diskriminačně vyloučil z možnosti individuálního osvojení dítěte, a to nikoli na základě jejich závadného či protiprávního jednání, ale pouze proto, že se tyto osoby chovaly způsobem zákonem předvídaným a dovoleným, a rozhodly se vstoupit do registrovaného partnerství. Ústavní soud tedy předmětné ustanovení zrušil a napříště umožnil, aby za „jinou osobu“ byl považován i ten, kdo žije v registrovaném partnerství, a mohl si tak dítě individuálně osvojit.

Poslanecká přenice o novele ZRP

Již v roce 2014, ještě před zahájením řízení o ústavní konformitě § 13 odst. 2 ZRP u Ústavního soudu, předložila skupina poslanců návrh zákona, s cílem novelizovat zákon o registrovaném partnerství a vložením nového § 13a umožnit partnerské osvojení i mezi registrovanými partnery. Základním by dle navrhované novely mělo být především ustanovení § 13a odst. 1, jež stanoví, že registrovaný partner může osvojit dítě svého partnera. Důvodová zpráva pak k tomuto druhu osvojení uvádí, že pokud má dítě druhého rodiče zapsaného v rodném listě, bude jeho osvojení registrovaným partnerem v souladu s § 809 OZ možné pouze se souhlasem tohoto rodiče.

Teprve nyní, téměř po dvou letech od jejího předložení, dospěla předmětná novela do fáze prvního čtení v Poslanecké sněmovně. To bylo zahájeno dne 13. července 2016 a po ostré diskusi poslanců bylo projednávání novely přerušeno. Objevily se zde přitom dva názory. Někteří poslanci dospěli k závěru, že v situaci, kdy Ústavní soud zrušil ustanovení § 13 odst. 2 ZRP, je projednávaná novela již

nadbytečná. Opačného názoru byl Jiří Dienstbier, který uvedl, že nález Ústavního soudu otevřel registrovaným partnerům pouze možnost individuálního osvojení.

To, jaký názor nakonec v Poslanecké sněmovně převládne, se však ukáže nejdříve až v průběhu září.

Závěr

Z výše rozebrané právní úpravy, je jasně patrné, že zákonodárce dává přednost společnému osvojení manžely před všemi ostatními právně dovolenými postupy osvojení. Tím, že vedle klasického společného osvojení umožňuje i osvojení individuální se snaží předcházet umístění dítěte do ústavní výchovy. Nicméně ani nález Ústavního soudu ani poslanecká novela neuvažují o možnosti společného osvojení registrovanými partnery jako o další variantě osvojení, která by se tak stala dalším právně dovoleným předstupněm před náhradní výchovou dítěte v podobě výchovy ústavní. A to i přesto, že fakticky k výchově dětí stejnopohlavními páry skutečně dochází.

Pokud tedy dle názoru Ústavního soudu byly osoby žijící v trvajícím registrovaném partnerství diskriminovány na základě zrušeného § 13 odst. 2 ZRP coby individuální osvojitelé, je možné, že se do budoucna bude Ústavní soud zabývat kupříkladu též otázkou společného osvojení registrovanými partnery, které současná právní úprava nedovoluje, byť tyto rodiny fakticky existují. Navíc s novou možností individuálního osvojení registrovaným partnerem bude v praxi stále častěji docházet k tomu, že dítě bude vychováváno stejnopohlavním párem, ale rodičem (osvojitelem) mu bude moci být pouze jeden z registrovaného páru.

Pro úplnost je na závěr ještě nutné zmínit, že kromě shora předestřených scénářů může nastat i situace, kdy zemře biologický rodič či osvojitel dítěte, které bylo fakticky vychováváno spolu s pozůstalým registrovaným partnerem tohoto rodiče či osvojitele. Na registrovaného partnera se v důsledku zániku svazku smrtí bude pohlížet jako na „jinou osobu“, které by mělo být individuální osvojení (s ohledem na nález Ústavního soudu) umožněno. Ostatně taková adopce v případě úmrtí osvojitele by pro dotčené dítě představovala nejmenší zásah do dosavadního života. Ke zrušení právních vazeb k rodině zemřelého partnera by přitom v důsledku osvojení dítěte pozůstalým partnerem nedocházelo.

Mgr. Veronika Tomanová,
advokátní koncipientka

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350
Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

-
- [1] Nález Ústavního soudu spis. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 34.
[2] Označení „partnerské osvojení“ používá autor článku jako svou vlastní zkratku.
[3] Nález Ústavního soudu spis. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 22.
[4] Právě s ohledem na níže diskutovaný nález Ústavního soudu, který zrušil ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. [115/2006](#) Sb., o registrovaném partnerství.
[5] Návrh novely je dohledatelný jako sněmovní tisk 320/0.
[6] Nález Ústavního soudu spis. zn. Pl. ÚS 7/15 byl vyhlášen dne 22. července 2016.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)